ታሪኽ ኣይንረስዕ፡ ጉዕዞና ክቐንዕ

ራብዓይ ክፋል

3.2 ምልሶት ወዲ ተላ

ሕሩይ ተድላ ባይሩ ኣብ ቀዳማይ ጉባኤ ተ.ሓ.ኤ. ምኽትል ኣቦ መንበርን ናይ ፖለቲካ ሓላፊን ኮይኑ ድሕሪ ምምራጹ፣ ንወጻኢ ከይዱ ክሳብ 1974 ንሜዳ ኣይተመልሰን። "ምኽትል ኣቦመንበር ናይ ጀብሃ እየ" እናበለ ፈቐድኡ ኲለል ክብል እዩ ግዜኡ ዘሕልፎ ነይሩ። ምናልባት ሓደ ክልተ ግዜ ቅልቅል ኢሉ ተመሊሱ እንተዘይኮይኑ፣ ገጽ ሜዳ ርእይዎ ኣይፈልጥን። ወዲ ተላ ኣብ ወጻኢ ኮይኑ፣ እንታይ ይግበር ነይሩ እውን ዝፈልጥ ኣይነበረን። ኣቦ-መንበር ኮይኑ ዝተመርጸ እድሪስ መሓመድ ኣደም ንባዕሉ፣ ድሕሪ'ቲ ጉባኤ ንሜዳ ገጹ ኣይተቐልቀለን። ወተሃደራዊ ሓላፊ ዓብደላ እድሪስ እውን እንተኾነ፣ ካብኦም ድኣ ይሓይሽ ቅሩብ ይመላለስ ነይሩ እምበር፣ ዳርጋ ዝበዝሕ ግዜኡ ኣብ ደገ እዩ ዘሕልፎ ነይሩ።

ሕሩይ ኣብ 1971 ኣብ ቀዳማይ ውድባዊ ጉባኤ ተሳቲፉ ንወጻኢ ድሕሪ ምኻዱ፣ ጀብሃ ብብዙሓት ሓደስቲ ተጋደልቲ ኣብ ዝተዓበለለትሉ እዋን፣ ማለት ኣብ መወዳእታ 1974 እዩ ናብ ሜዳ ኤርትራ ተቐልቂሉ። ኣብ በቐሊ ተወጢሑ ንከበሳ ብምውጻእ ድማ፣ ኣብ ሃዘጋ እንዳ ራእሲ ሰፊሩ። ኣብኡ ቤት ጽሕፈት ገይሩ። ዊስኪ እናጨለጠ ሓደ ክልተ ወርሒ ዝኸውን ተቐሚጡ። መብዛሕትኦም እቶም ሽዑ ዝቐረብዎ ካደረታት ጀብሃ፣ ኣተሓሳስባኡ መዚኖም ንዒቖሞ እዮም። ቁምነገር ዘለዎ ሰብ ከምዘይኮነ ቀልጢፎም ገምጊሞሞ። እቲ ሓድሽ ተጋዳላይ ግን ብወረ ከም ኣባል መሪሕነት ጥራይ እዩ ዝፈልጦ ነይሩ። ብዛዕባ ዓቕሙን ብቕዓቱን ኣፍልጦ ኣይነበሮን። ከም ሓደ ምሁር መራሒ እዩ ዝርድኦ ነይሩ። ኣባላት ሰልፊን ካድረታትን ጀብሃ ግን ኣጸቢቖም ስለዝመዘንዎ፣ ኣብ ካልኣይ ጉባኤ ኣብ መሪሕነት ከየምጽእዎ ወሲኖም። ይኹን'ምበር ኣብ መሪሕነት ናይቲ ሰልፊ ጸገም ነይሩ እዩ። ኣብ ሰነ 1974 እቲ ሰልፊ ኣብ ከሰላ ቀዳማይ ጉባኤኡ ኣብ ዘካየደሉ፣ ኣብ ልዕሊ ሕሩይ ዕቃበታት እኳ እንተነበሮ፣ ድሕሪ ብዙሕ ክትዕ ኣብ መሪሕነት ኣእትዮዎ እዩ። ስለዚ ሕሩይ ኣብ መሪሕነት ናይቲ ግንባር ይእቶ'ዶ ኣይእቶ? ክበሃል ከሎ፣ ድሮ ኣብ መሪሕነት ናይቲ ሰልፊ ኣትዩ ነይሩ እዩ። እቲ ጽቡቕ ነገር ግን ኣብቲ 2ይ ጉባኤ ኣብ መሪሕነት ናይቲ ውድብ ማለት ኣብ ሰውራዊ ባይቶ ከይመጽእ እቲ ሰልፊ ወሲኑ።

ሕሩይ ኣብዚ 2ይ ጉባኤ ካብ መሪሕነት ናይቲ ግንባር ይተኣለ እምበር፣ ኣባል ፖለቲካዊ ቤት ጽሕፈት ናይቲ ፓርቲ ኮይኑ'ዩ ቀጺሉ። እቲ ዘገርም ምስቲ ኩሉ ሰብ ዝዕዘቦ ዝነበረ ሃለውለዋቱ፣ ኣብ ሓምለ 1976 ኣብ ዝተገብረ ጉባኤ ናይቲ ሰልፊ እውን፣ እንደገና ኣባል መሪሕነት ክኸውን መሪጾሞ። ኣብዚ ናይ 1976 ጉባኤ እቶም ኣባላት ሰልፊ ንሕሩይ ኣብ መሪሕነቶም ዘእተውዎ ምኽንያት፣ "ምናልባት ኣብቲ ሓድሽ ሓይሊ ጽልዋ ይህልዎ ይኸውን" ኢሎም ስለዝገመቱ እዮም። ንሱ እቲ ጉባኤ እናተኻየደ እንከሎ፣ ኣብዚ ሓድሽ ሓይሊ ማገ (ማርክሳዊ ጉጅለ) ዝተባህለ ምትእኽኻብ ከምዘሎ ሓበሬታ ኣሎኒ፣ ዝብል ጸብጻብ ኣቕሪቡ ነይሩ። እቲ ጉጅለ ንሱ ባዕሉ ዝወደቦ ውሑዳት ሰባት ዝሓዘ ግምት ዘይወሃቦ ጉጅለ እዩ ነይሩ። ወዲ ተላ ከኣ ባዕሉ ወዲቡ ባዕሉ ጸብጻብ ኣቕሪቢ ብምኻን ኣብቲ ምርጫ ንኽኣቱ ተጠቒምሉ።

ወዲ ተላ ኣብዚ ጉባኤ'ዚ እውን ከም ልማዱ፣ ንጉባኤኛታት "ሓደ ሓድሽ ሓሳብ ሒዘልኩም መጺአ ኣለኹ" እዩ ኢሉዎም። "ናይ ስደት መንግስቲ ከነቑውም ኢና፣ ሻዕብያ እንተተሳተፈቶ ጽቡቕ፣ እንተዘይኮነ በይንና ከነቑሞ ኢና" ዝብል ድንቂ ሓሳብ። ከምዚ ሕጂ ዝብሎ ዘሎ ሃለውለው እዩ። ምስቲ ሽዑ ዝነበረ ክውንነት ዘይከይድ፣ ክልሰ ሓሳባዊ ህውተታ ስለዝነበረ ድማ ዝሰምዖ ሰብ ኣይነበረን። እቶም ካድረታት ነጺጎሞ። ወዲ ተላ ኣብ ዘለዎ ቁም ነገር ምዝራብ ኣይከኣልን እዩ። ኣብ ሕልምታት እዩ ዝነብር። ቅድሚኡ እውን፣ ኣብ 1972 "ስትራተጂ ንሓርነት" ዝብል ሓደ ሰነድ ኣቕሪቡ ነይሩ። እቲ ዘቕረቦ ሰነድ ከመይ ጌርካ ብቐሊሉ ንኤርትራ ሓራ ትገብራ ዘርኢ ንድፊ እዩ። ብሃጠው ቀጠው ዝተመልአ ሰነድ እዩ። እቲ ሰነድ ክሳብ ሕጂ ምስ ገሊኦም ከይሃለወ ኣይተረፍን። መጀመርታ ከመይ ጌርካ ነቲ ናብ ዝተፈላለየ ኩርናዓት ኤርትራ ዝዝርጋሕ ጽርግያታት ትቖርጾ፦ ካብኡ ቀጺልካ ከመይ ጌርካ መገዲ ባጽዕ በቲ'ኸ'ኻ፣ ንኣስመራ ተ'ኸብባ፦ ድሕሪኡ ከመይ ጌርካ ግዝያዊ መንግስቲ ተቐውም ዝዓይነቱ ዋላሓንቲ ወተሃደራዊን ፖለቲካውን እንዶ ዘይብሉ ሕልማዊ ሓሳባት ዝሓዘ ሰነድ እዩ። ቅድም ቀዳድም ወዲ ተላ ብዛዕባ ውትህድርና ዝፈልጦ ነገር የብሉን። ንሜዳ ድማ ሳሕቲ ከም ቱሪስት እዩ ዝቕልቀል ነይሩ። ናብራ ገድሊ እንታይ እዩ? ተጋዳላይ እንታይ'ዩ? ውግእ እንታይ'ዩ? ዓቕሚ ጸላኢ ክሳብ ክንደይ እዩ? ዋላሓንቲ ዝፈልጦ ነገር ኣይነበሮን። ግን ኩሉ ሳዕ ብነብሱ ስለዝምሰጥ፣ በቲ ዘቕረቦ ሰነድ ምሒር እዩ ተሓቢኑ። ዋላ እቶም ዘርኣዮም ሰባት ብኣተሓሳስባኡ እንተንዓቕዎ፣ ንሱ ግን ንቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበረ ኮይኑ እዩ ተሰሚዕዎ።

ድሕሪ ናይ 1976 ጉባኤ ለበር ፓርቲ፣ ኩነታት ጀብሃ እናኸፍአ እዩ ከይዱ። ነዊሕ ኣይጸንሐን ከኣ እቲ ሕንፍሽፍሽ ናይ ፋሉል ምንቅስቓስ ኣስዒቡ። ጸገማትን ሕል'ኽላ'ኻትን ጀብሃ እናዓበየ ምስ ከደ ድማ፣ ወዲ ተላ ክጻወሮ ይ'ኽእል ስለዘይነበረ፣ ሃዲሙ ንደገ ምስ ከደ ብኡ ገይሩ ኣይተመልሰን።

4. "ዓወትና ግድን ክኸውን ናይ ግድን ድዩ?"

ዘይትርሳዕ ጥቕሲ

ኣቐዲሙ ከምእተገልጸ፣ መሪሕነት ተ.ሓ.ኤ.፣ ነቶም ሃረርታ ናጽነት ደሪ'ኽዎም፣ መስዋእቲ ክ'ኽፍሉ ናብ ደምበኡ ዝተጸምበሩ ሃገራውያን መንእሰያት፣ ብዓንተቦኡ ብዓይኒ ጽልኢ ስለዝጠመቶም፣ ኣብ ልዕሊኦም ዘካይዶ ሓያልን ጸላዊን ፖለቲካዊ ስራሕ ኣይነበረን። እቲ መሪሕነት ካብቲ ዝብድሆ ዝነበረ ሓድሽ ሓይሊ ክሃድም ጥራይ እዩ ግዜኡ ዘሕልፎ ነይሩ። በዚ ድማ፣ ፖለቲካዊን ወተሃደራዊን ስትራተጂ ሓንጺጹ፣ ብስርዓት ወዲቡ ኣንጻር ጸላኢ ከቃልሶም ኣይከኣለን። ብሓጺሩ መሪሕነት ጀብሃ፣ ዓቢ ሃገራዊ ዓቕሚ ዘባ'ኽነ ልሙስ መሪሕነት እዩ።

ነቲ ኣብ መሪሕነት ጀብሃ ዝነበረ፣ ፍጹም ልኡምነትን ድ'ኻምን ዘይፈልጡ ሰባት፣ ኣብቲ ውድብ ቅሩብ ሓሳብካ ን'ኽትገልጽ ዘፍቅድ ደሞክራሲያዊ ሃዋህው ከምዝነበረ ገይሮም ይርድእዎ ይ'ኾኑ። የግዳስ እቲ ኣብኡ ዝነበረ ሃዋህው መርኣያ ግሉጽነትን ደሞክራሲን ዘይኮነ መርኣያ ስንፍናን ልምሰትን ናይቲ ውድብ እዩ። እቲ መሪሕነት ንጹር ፖለቲካዊ መስመር ከይሓዘ፣ በብዝመጾ ሓሳባት እናተገፍዐ፣ ኣብ ድንጉር ሃዋህው

እዩ ዘዕገንግን ነይሩ። ከምዚ ዓይነት ኣከያይዳ ሒዝካ ድማ ክትዕወት ዝሕሰብ ኣይኮነን። ከም መርኣያ ድኻም ናይቲ ውድብ፣ ኣብ ጀብሃ ዝዕቈር ምስጢር ኣይነበረን። ሓደ ኣብ ኲናት ዝርከብ ውድብ፣ ምስጢር ናይ ምዕቃብ ባህሊ ክህልዎ ዝግባእ እዩ። ኣብ ጀብሃ ግን ከምኡ ዝበሃል ነገር ኣይነበረን። ዲሲፕሊን ኣዝዩ ዝሉቕ እዩ። ውሽጣዊ ኩነታት ጀብሃ ዝኾነ መልክዕ ናይ ደሞክራሲ ኣይነበሮን። በዚ ድላይካ ትዛረብ፣ በቲ ካልእ ድማ ብዝጠቕምን ዘይጠቕምን ጉዳያት ብህልኽ ሰባት ይእሰሩን ይቕተሉን ነይሮም። ኩሉ'ዚ መትሓዚ ዘይብሉ ፍኑውነት መርኣያ ውድባዊ ድኻም እምበር መርኣያ ደሞክራሲ ኣይነበረን። ሕግን ስርዓትን ኮነ ኣባላትካ ዝምርሕሉ ዲሲፕሊን ኣብ ዘይብሉ ድማ፣ ኣይኮነን ኲናት ከተካይድ፣ ዝኾነ ካልእ ቀሊል ዕማም እውን ክትፍጽም ዝከኣል ኣይኮነን።

ኣብ ወተሃደራዊ መዳይ እንተመጺኻ እውን፣ ጀብሃ ንጸላኢ እትምክተሉ ፍሉጥ ወተሃደራዊ ስትራተጂ ኣይነበራን። ዝተወሃሃደን ቀጻልነት ዘለዎን ወተሃደራዊ ንጥፈታት ተካይድ ኣይነበረትን። ኣብ ገሊኡ ዝካየድ ውግኣት፣ ናይተን ኣበየ ከባቢኡ ዝነበራ ሓይልታት በይናዊ ተበግሶ እዩ ነይሩ። ንኣብነት ኣብ ግዜ ምዝላቕ ኣብ ከባቢ መረብ ዝተኻየደ ውግእ ነይሩ። ሓይልታት ጀብሃ ንወርሒ መመላእታ ኣበርቲዐን መኪተን እየን። ገለ ወተሃደራዊ ኣጽዋር፣ መካይንን ታንክታትን እውን ማሪኸን። እዚ ፍጻመ'ዚ፣ ብጀብሃ ካብ ዝተኻየደ መኸተ እቲ ዝሓሸ እዩ። ኣብ ከባቢ ኦምሓጀር እውን ድሓን መኸተ ተኻይዱ ነይሩ። ድሕሪኡ ግን ብጀብሃ ዝተኻየደ ዝጠቕም መኸተ ኣይነበረን። ድሕሪ'ዚ ሓጺር ግጥም፣ ጀብሃ ብኡ ኣቢላ እያ ፋሕፋሕ ኢላ። ዋላ እቲ ምንስሓብ እውን ውዱብ ኣይነበረን። ዛሕዛሕ እዩ። ምኽንያቱ መሪሕነት የለን፣ ዘወሃህድ የለን፣ ብኸመይ እቲ ወራር ይምከት? ኣበይ ቦታ እንታይ ይግበር? ዝኾነ ወተሃደራዊ ውጥን ኣይነበረን።

ኢብራሂም መሓመድ ዓሊ፣ ኣብ ሰራዊት ጀብሃ ሓደ ፍቱው ሰብ እዩ ነይሩ። ምስ ዓብደላ እድሪስ ድማ ኣንጻር እዮም ነይሮም። ኢብራሂም ዝሓሸ ኣመለኻኽታ፣ ኣብ ማርክሳዊ ስነ-ሓሳብ ብመጠኑ እምነት ዝነበሮ ሰብ እዩ። እቲ ካድር ኮነ እቲ ተጋዳላይ ንዓብደላ እድሪስ ከም ሓደ ኣድሓርሓሪ ሰብ ክጥምቶ እንከሎ፣ ብኣንጻሩ ንኢብራሂም ከም ሓደ ገስጋሲ መራሒ እዩ ዝርእዮ ነይሩ። ኣብ ልዕሊኡ ዳርጋ ዕውር እምነት ዝነበሮም ካድረታት ነይሮም እዮም። ብሓቂ ድማ ኣብ ዝጠቕምን ዘይጠቕምን ጉዳያት ምትእትታው ዝገብር ዓይነት ሰብ ኣይነበረን። ኢብራሂም፣ ኣብ 1979 ኣብ ኣኼባ ዝተዛረባ፣ ተጋደልቲ ወትሩ ዝዝክሩዋ ዘይርትሳዕ ዘረባ ኣላ። ኢብራሂም “ቃልስና ነዊሕ እዩ፣ ዓወትና ናይ ግድን እዩ ዝብል ጭርሖ ኣለና፦ ግን ዓወትና ናይ ግድን ክኸውን ግድን ድዩ?” ዝብል ሕቶ ብምልዓል፣ “ንዓወት ዘብቕዕ ኣሰራርሓን ኣወዳድባን እንተለና ጥራይ እዩ ዓወትና ግድን ዝኸውን እምበር፣ ዕላማና ቅኑዕ ስለዝኾነ ጥራይ ቃልስና ክዕወት ይኽእል እዩ ማለት ኣይኮነን። ዘይብቑዓት እንተ ኾንና ክንዕወት ኣይንኽእልን ኢና። ጀብሃ ኣብዚ እዋንዚ ኣብ መካነክ-ረውሕ እያ ዘላ፣ ጋም ማን እያ ትብል ዘላ” ኢሉ ተዛሪቡ።

ኣብቲ እዋን'ቲ ንዝነበረ ኩነታት ጀብሃ ብልክዕ እተንጸባርቕ መግለጺት እያ። ኢብራሂም ግን ነዛ ርእይቶ'ዚኣ ድሕሪ ምዝራቡ፣ ነቲ ዝነበረ ድንጉር ሃዋሃው ንምቕያር ዝገበሮ ነገር ኣይነበረን። ነቲ ጀብሃ ዝነበረቶ ተስፋ ዝተሳእኖ ሃዋህው ንምልዋጥ ኣብ ዝግበር ቃልሲ ክመራሳሕ ክጨማለቕ ክኀነጽ ኣይደለየን። ከምኡ ዓይነት ሰብ እውን ኣይነበረን። ኣብቲ ዝቐጸለ ኩነታት እውን ተራ ኣይነበሮን። ልክዕ ከም ጲላጦስ ኢዱ ሕጹብ እዩ ነይሩ። ብሓጺሩ ኩነታት ጀብሃ ኣብ 1979 ናይ ዲሞራላይዘሽን ኩነታት እዩ

ነይሩ። ዓብደላ ድማ ንውሽጣዊ ኩነታት ጀብሃ ከዕሪ ድሌት ኮነ ሓሳብ ኣይነበሮን። ንሱ ሓንቲ ሓሳቡ፣ እቲ ምስ ሻዕብያ ዝካየድ ዝነበረ ናይ ሓድነት መስርሕ ከምዘይዕወት ምግባር ጥራይ እዩ። ነዛ ዕላማ'ዚኣ ድግድጊት ተዓጢቑ ሒዙዋ። ኣብ መወዳእታ ድማ ተዓዊቱላ።

ብኣንጻር ዓብደላ እድሪስ፣ እቲ ካልእ ሰብ፣ ተራ ተጋዳላይ ይኹን ካድር፣ ኣብቲ ውድብ ዝነበረ ሕንፍሽፍሽን ልምሰትን ክዕረ ካብ ልቢ እዩ ዝምነ ነይሩ። ገለ ጽገናታትን ለውጢን ክግበር ከምዘለዎ ድማ ይሰማማዕ ነይሩ። እንታይ ክግበር ይከኣል ግን ብንጹር ይፈልጥ ኣይነበረን። መሪሕነት ጀብሃ ከምቲ ኣቐዲሙ ዝተጠቐሰ ብግብሪ ህላወ ኣይነበሮን። ካብኡ ዝገደደ ጸገም ድማ፣ ኣብቲ ውድብ መሪሕነት ከምዘየለ ዝፈልጥ ዳርጋ ኣይነበረን። እቲ ዝበዝሐ ተጋዳላይ መሪሕነት ዘሎ እዩ ዝመስሎ ነይሩ። ብሓጺሩ ናይ ምኽርዛዝን ልምሰትን እዋን እዩ። ካልእ ኣብ ፖለቲካ ናይ ጀብሃ ዓቢ ዕንቅፋት ዝኾውን ዝነበረ ኣተሓሳስባ፣ ናይ ዕርቂን ዋጋ ዕዳጋን (ኮምፕሮማይዝ) ኣተሓሳስባ እዩ። እዚ ኣመለኻኽታ'ዚ፣ ኣብ ገለ እዋን ጽቡቕ እኳ እንተኾነ፣ ኣብ ከምቲ ጀብሃ ዝነበረቶ ሕንፋሽን ልሙስን ሃዋህው ግን ክሰርሕ ዝኽእል ኣይኮነን። ጀብሃ ሱር በተኽ ለውጢ ብምምጻእ ጥራይ እያ ክትዕሪ ትኽእል ዝነበረት። የግዳስ ኣብቶም ደለይቲ ለውጢ ከምኡ ዝዓይነቱ መሰረታዊ ለውጢ ናይ ምምጻእ ሓሳብን ቅሩብነትን ኣይነበረን። ከም ውጽኢቱ ድማ፣ "ጀብሃ ኣደ ሰውራ እያ፣ ናይ ሓድነት ሕላገት እያ፣ ደሞክራቲክ እያ፣ ናይ ሻዕብያ ኣቃውማ ሰክታርያን እዩ" እናተባህለ ብዘይ ቁም ነገር ሓሸውየ ጥራይ ኮይኑ። እዚ ህውተታ'ዚ ድማ፣ መወዳእታኡ ንጀብሃ ብዓባያ ለኪምዋ ጠፊኡ።

ኣብ ጀብሃ ዝነበረ ዓቕሚ ቀሊል ኣይነበረን። ኣብቲ ውድብ ንሃገራዊ ናጽነት ክጋደሉ ኢሎም ብልዑል ወኒን ስምዒትን ብንጽህና ዝመጹ ኣሽሓት መንእሰያት እዮም ነይሮም። ግን ሓያልን ውፉይን መሪሕነት ኣይረኸቡን። መሪሕነት ክኸውን ዝኽእልን ዝግብኦን ሰብ ስለዘተሳእነ ኣይኮነን። እቲ ክመርሕ ዝኽእል ግን ዕድል ኣይረኸበን። ኣቦ-መንበር ጀብሃ ኣሕመድ ናስር ኣዝዩ ድኹም ሰብ እዩ ነይሩ። ዓብደላ ብፍላጥ እዩ ንዕኡ ኣብ ቅድሚት ኣቐሚጡ ነቲ ውድብ ከም ድላዩ ዝገናዘየሉ ዝነበረ። ኣዜን ያሲን፣ ጥዑይ ሰብ እኳ እንተነበረ፣ ነብሱ ዝገትእ ሰላማዊ ሰብ እዩ ነይሩ። ምሁር እዩ፣ ክትንትን ይኽእል፣ ክጽሕፍ ይኽእል። ግን ኣብ ግብራዊ ቃልሲ ኣትዩ ክጓነጽ፣ ላዕልን ታሕትን ክብል ዝኽእል ኣይነበረን። ተስፋማርያም ከኣ ካብ ኣዜን ዝገደደ። ንሱ'ውን ክጽሕፍ ክትንትን እንተዘይኮይኑ ክመርሕ ዝኽእል ዓይነት ሰብ ኣይነበረን። ካብቶም ዝነበሩ መራሕቲ ንዓብደላ ቅሩብ ክብድህዎ ዝኽእሉ ኢብራሂም ቶቲልን መልኣከ ተኽለን እዮም ነይሮም። ንሳቶም እውን ነቲ ተራ ኣይበቕዕዎን።

5. ጀብሃ ኣብ ስደት

ኣቐዲመ ከምዝገለጽክዎ፣ መሪሕነት ጀብሃ፣ ብሰንኪ'ቲ ኣብ ሓድሕዱ ዝነበሮ ናይ ስልጣን ውድድርን ድኹም ፖለቲካዊን ወተሃደራዊን ኣመራርሓን ውዳበን "ዓወትና ናይ ግድን እዩ" ኢሉ እናጨርሐ ተሳዒሩ። ኣሽሓት ብንጽህና ንሃገራዊ ናጽነት ክቃለሱ ዝመጹ መንእሰያት ተጋደልቲ ለኪሙ ድማ ተበታቲኑ። ጀብሃ ሱዳን ድሕሪ ምእታዋ ድሕሪ ቅሩብ ሰሙናት ሱዳናውያን፣ "ወይ ርሓቑልና ወይ ብረትኩም ኣውርዱልና… ክንዲዚ ዝኣክል ዕጡቕ ሓይሊ ኣብ ውሽጢ መሬትና ክነስፍር ኣይንኽእልን ኢና"

ኢሎም። ሓቆም እዮም። ኣስታት 15 ሺሕ ዝኸውን ተጋዳላይ እዩ ነይሩ። ምስ መዓት ጋዕልገልጠሙ፣ ኣብ ከባቢ ከሰላ እዩ ሰፊሩ። መራሕቲ ጀብሃ ክገብርዎ ዝኽእሉ ነገር ኣይነበረን። ኣብ ሽዑ በጺሖም በዓል ዓብደላ እድሪስ እቲ ናይ ምምራሕ ሓላፍነት፣ ንኣሕመድ ናስር እዮም ረዋሪጠምሉ። ኣሕመድ ናስር ከኣ፣ ኣይኮነን'ዶ ኣብ ከምኡ ዝዓይነቱ ናይ ሕንፍሽፍሽ እዋን፣ ኣብ ንቡር ግዜ እውን ክመርሕ ብቕዓት ዝነበሮ ሰብ ኣይኮነን። ዋላ ነቲ ሰነዳት ናይቲ ውድብ እውን ክዕቅቦ ኣይከኣለን። ዳርጋ ኩሉ ሰነዳት ናይቲ ውድብ ድማ ብትእዛዙ ተቓጺሉ። ብዙሕ ብረትን ንብረትን ናይቲ ውድብ መንግስቲ ሱዳን ወሲድዎ።

ኣብ ሱዳን ምስተኣትወ፣ ፈጻሚት ሽማግለ ጀብሃ፣ "ፈሺልና ኢና፦ ናይቲ ፍሽለት ተሓተትቲ ድማ ካልእ ዘይኮነ ብቐንዱ ባዕላትና ኢና" ዝብል ናይ ንስሓ ኣዋጅ ኣውጺኣ። በብቐሩብ ድማ ፋሕ-ፋሕ ምባል ተጀሚሩ። ገሊኦም መራሕቲ፣ ምስ ገለ ብረት ዝዓጠቑ ተጋደልቲ ካብ ከባቢ ከሰላ ርሒቖም። ግን ካብ መሬት ሱዳን ኣይወጹን። "ንሜዳ ተመሊስና ነይርና" ክብሉ ይስምዑ እኳ እንተኾኑ፣ ዶብ ሱዳን ሰጊሮም መሬት ኤርትራ ኣይረገጹን። ንሜዳ ክምለሱ ድሌት ኮነ ትብዓት ኣይነበሮምን። ካልኦት ዝበዝሑ ተጋደልቲ ድማ ናብ ኮረኮንን ታህዳይን ከይዶም። ሓያሎ ካልኦት ከኣ፣ ብረቶም ኣውሪዶም፣ ፋሕ ፋሕ ኢሎም። ልክዕ ኣብዚ ግዜ'ዚ፣ ዓብደላ እድሪስ ተፈልዩ በይኑ ናቱ ጉጅለ ከምዝመስረተ ወረታት ክናፈስ ጀሚሩ። "ተፈንጪሉ ድዩ?" እንተበልካ "ኣይተፈጨለን ኣሎ" ይበሃል። ግን ብግብሪ ናቱ ጉጅለ ከቕውም እዩ ዝፈታትን ነይሩ።

ብድሕሪ'ዚ ኣባላት ሰውራዊ ባይቶ፣ ናብቲ ዓብደላ ዝነበሮ ቦታ ከይዶም ምስኡ ናይ ዕርቂ ኣኼባ ገይሮም። ኣብ መዓስከር ጉጅለ ዓብደላ ድማ፣ 6ይ ኣኼባ ሰውራዊ ባይቶ ተኻይዱ። ኣብቲ ኣኼባ፣ "እታ ዝጸንሐት ፈጻሚት ሽማግለ ክትሰርሕ ኣይከኣለትን። ጠንቂ ናይቲ ፍሽለት ንሳ እያ፣ ስለዚ እዛ ፈጻሚት ሽማግለ'ዚኣ ስለዝፈሽለት ክትቅየር ጥራይ እዩ ዘለዋ" ብዝብል ምኽንያት ዓብደላ ክወዳደሩኒ ይኽእሉ እዮም ዝበሎም፣ ከም በዓል መልኣከ፣ ቶቲል፣ ተስፋማርያም፣ ዓብደላ ሱሌማን ካብታ ፈጻሚት ሽማግለ ከምዝእለዩ ገበረ። ኣብ ክንድኦም ካልኦት ሓደስቲ ተመሪጾም። ኣሕመድ ግን "ኣይጓዳእን እዩ" ስለዝተባህለ፣ ኣብቲ መሪሕነት ቀጺሉ። ደጊጋ እውን ከምኡ "ኣይጓዳእን እዩ" ተባሂሉ ኣብቲ መሪሕነት ቀጺሉ። ካልኦት ግን ኩሎም ሓደስቲ እዮም። ምክትል ናይ ኣሕመድ ናስር ዶክተር ሃብተ ኮይኑ። ተስፋይ ተኽለ፣ ናይ ጸጥታ፣ ሳልሕ እያይ ወጻኢ ጉዳይ፣ ዮሃንስ ዘርእማርያም ሓላፊ ዜና ኮይኖም። ወተሃደራዊ ሓላፊ ድማ፣ ኣብ ክንዲ ዓብደላ እድሪስ፣ ሑሴን ከሊፋ ከምዝኸውን ተገይሩ። ዓብደላ ብመደብ ዝገበሮ እዩ። ኣብታ ካብ 1969 ጀሚሩ ዘይለቐቓ መንበሩ፣ ናቱ ሰብ እዩ ኣቐሚጡ። እቲ ምርጫ "እከለ ናተይ፣ እከለ ናትካ" እናተባህለ ብዋጋ ዕዳጋ እዩ ተኻይዱ።

ድሕሪ'ዚ 6ይ ኣኼባ ሰውራዊ ባይቶ፣ ንተጋደልቲ ሰሚናራት ይካየደሎም እሞ፣ ድሕሪኡ ጉባኤ ክግበር ተባሂሉ። በቲ ውሳነ መሰረት ውድባዊ ሰሚናራት ክካየድ ጀሚሩ። ግን ኣብቶም ተጋደልቲ እምነት ዝበሃል ኣይነበረን። ኣብ ኮረኮንን ታህዳይን ዝነበሩ ተጋደልቲ ንኣብነት፣ ምትእምማን ስለዘይነበሮም፣ ናብቲ ዝካየድ ሰሚናራት ብዘይ ብረት ኣይንኣቱን ኢና ኢሎም ተቓዊሞም። ብዝኾነ እቲ ሰሚናራት ዘምጽኦ ፍረ ኣይነበረን። ጀብሃ ካብ ዝርግርግ ናብ ዝበኣሰ ሕምርግርግ እያ ተመርሕ ዝነበረት። ኣብቲ ግዜ'ቲ ንጀብሃ ንምድሓን ሓደ ናይ ስዑድያ ልኡኽ ንሱዳን መጺኡ ነይሩ። "ብሃብረ" ዝበሃል ኣብ ትካል ጸጥታ ስዑድያ ናይ ቀርኒ ኣፍሪቃ ሓላፊ እዩ። ብሃብረ

ንዓብደላ ከም ወተሃደራዊ መራሒ እዩ ዝፈልጦ። ኣብ ልዕሊኡ ድማ ዝተጋነነ ትጽቢት ነይሩዎ። ዓብደላ "15 ሺሕ ኣባላት ዘለውዎ ሓደ እስላማዊ ሰራዊት ክምስርት ይኽእል እዩ" ዝብል እምነት ነይሩዎ። ዓብደላ እውን ካብ ሱዕድያ ሓገዝ እንተረኺቡ፣ ንሻዕብያ ዝወዳደር ሰራዊት ክምስርት ከምዝኽእል ይገልጸሉ ነይሩ።

ኣብ ከምዚ ዓይነት ሃዋህው፣ መሪሕነት ጀብሃ ኣብ ስለስተ ተጎጃጂሉ እዩ ዝኸይድ ነይሩ። በዓል መልኣከ፣ ቶቲል፣ ተስፋማርያም ሓደ ጉጅለ እዮም። ዓብደላ ናቱ ጉጅለ ነይሩዎ። ኣብቲ ሓደ ድማ ኣሕመድ ናስርን ኢብራሂም መሓመድ ዓሊን ዝነብርዎም እቶም ዝበዝሑ ነይሮም። ኣሕመድ ናስር ዝነበሮ ጉጅለ ቲያር፣ ካልኣይ ጉጅለ ዓብደላ፣ እቲ ሳልሳይ ከኣ እቲ ድሓር ሳግም ተባሂሉ ዝተጸውዐ ጉጅለ በትን ምኻኖም እዩ። ትያር ንነብሶም ኣብ ማእከል ኣቐሚጦም፣ ነዞም ክልተ ጉጅለታት ናይ የማንን ጸጋምን ጥሩፋት እዮም ዝብልዎም ነይሮም። "ትያር ኣልዓም፣ ንጀብሃ ንውክል፣ ንለበር ፓርቲ ንውክል ንሕና ኢና" ድማ ይብሉ ነይሮም።

5.1 ምትፍናን ዓብደላን መልኣከን

መልኣከ ተኸለ፣ ከም ሰብ ብኹሉ ባህርያቱን ጠባዩን ኣንጻር ወዲ ተላ እዩ። መልኣከ ናይ ብሓቂ ተጋዳላይ እዩ። ከም ኩሎም ናይ ሽዑ መንእሰያት ብንጽህና ካብ ዩኒቨርሲቲ ንሃገራዊ ናጽነት ክጋደል ዝመጸ እዩ። ኣዝዩ ተዋጋኣይ ድማ እዩ። ብኣንጻር ብዙሓት ናይ ጀብሃ መራሕቲ፣ መልኣከ ንነብሱ ብቐዳምነት ከም ተጋዳላይ እዩ ዝርእያ። ኣብ 1975 ኣብ ጉባኤ ንመሪሕነት ክምረጽ እንከሎ፣ ናይ 4 ዓመት ተሞኩሮ ነይሩዎ። ሽዑ ናይ ጸጥታ ሓላፊ ኮይኑ ተመሪጹ። ሕሩይ ተድላ፣ ንመንፍዓትን ተቐባልነትን መልኣከ ተኸለ ምስተዓዘበ ካብ ፈለማ ኣይፈተዎን። ወዲ ተላ ንነብሱ ከም ወኪል ናይ ከበሳ ይሓስባ ስለዝነበረ መልኣከ ከይወዳደሮ ከም ተቓናቓኒኡ ብምጥማት፣ ካብ ፈለማ ከጥቅዖ እዩ ዝፍትን ነይሩ። መልኣከ ብወገኑ ንናይ ወዲተላ ሕንቃቐ ይቕበሎ ኣይነበረን። በዚ ድማ መልኣከ ብግስ ከይበለ፣ ዒላማ መጥቃዕቲ ወዲተላን ዓብደላ እድሪስን እዩ ኮይኑ።

መልኣከ ኣብ ተጋዳላይ ተ.ሓ.ኤ. ከም ናይ ለውጢ መራሒ ክርአ ዝጀመረ ዝያዳ ድሕሪ ናይ ፋሉል ምንቅስቓስ እዩ። ቅድሚኡ ግን ናይ ጸጥታ ሓላፊ ብምንባሩ፣ ኩሉ ሰብ ከም ተኸላኻሊ መሪሕነት እናጠመተ ይፈርሖ እዩ ዝነበረ። መልኣከ ኣብ መሪሕነት ድሕሪ ምምጽኡ ፍልልያቱ ምስ ዓብደላ ቀስ እናበለ ክዓቢ ድሕሪ ምጽናሕ፣ ኣብ 1979 ዝያዳ ጎሊሑ ክርአ ጀሚሩ። ኣብዚ ዝተጠቕሰ እዋን፣ ኣብ መንጎ ቤት ጽሕፈት ጸጥታን ወተሃደራዊ ቤት ጽሕፈትን ዝነበረ ፍልልይ ዝያዳ እናተጋህደ፣ ኣብቲ ውድብ እውን ይንጸባረቕ ነይሩ። በዚ ድማ ዓብደላ ንመልኣከ ከም ሓደ ካብ መሪሕነት ክእለ ዘለዎ ሰብ ክቖጽሮ ጀሚሩ። ሓደ ካብቲ ዝፈላለዮም ነጥቢ ኣብ ጉዳይ ሓድነት ዝነበሮም ኣረኣእያ እዩ። መልኣከ ተኸለ ድሕሪ 1978 ንጉዳይ ሓድነት ምስ ህዝባዊ ግንባር ኣበርቲዑ ዝደፍኣሉ ዝነበረ ሰብ እዩ። ንብዙሕ ተግባራት ዓብደላ እድሪስ ድማ ይቃወሞ ነይሩ። በዚ ድማ ብ1980 ኣብ ዝተኻየደ 3ይ ጉባኤ ለበር ፓርቲ፣ ኣብ መሪሕነት ካልኦት ክምረጹ ከለው መልኣከ ደይ መደይ ኢልካ ከምዘይምረጽ ተገብረ። በዓል ዓብደላ ከቕርብዎ ኣይደለዩን። ንሱ እውን ብዙሕ ዝደልዮ ዝነበረ ኣይመስልን።

ፍልልያት ዓብደላን መልኣከን ኣብ ዝለዓለ ጥርዙ ዝበጽሐ ኣብ ውግእ ሓድሕድ እዩ። ኣብቲ እዋን'ቲ ፍጹም ምርድዳእ ዝበሃል ኣይነበሮምን። ጀብሃ ሱዳን ምስ ኣተወተ ድማ፣ ዓብደላ ንመልኣከ ምጥፋእ ቀዳማይ ዕላማኡ ገይሩ'ዩ ወሲድዎ። ኣብቲ ግዜ'ቲ መልኣከ፣ ተጋደልቲ ፋሕ-ፋሕ ከይብሉ ክጠራንፍ፣ ኣጽዋር ብመንግስቲ ሱዳን ከይውሰድ ክሓብእ እዩ ዝፈታትን ነይሩ። በዓል ዓብደላ ግን፣ እቲ ዝተፈጥረ ጸገም ከይዓጠጦም፣ ነዚ ሰብ'ዚ ከመይ ገይሮም የጥፍእዎ ጥራይ እዮም ውዲት ዝኣልሙ ነይሮም። ብቐጻሊ ይተናኾልዎ ምንባሮም ርኡይ ስለዝነበረ፣ ኣብ ልዕሊኡ ዝኾነ ነገር ክፍጽሙ ከምዝኽእሉ ካብ ግምት ወጻኢ ኣይነበረን። ብድሕሪኡ ተመኽልዮም ድማ፣ ፈለማ ነተን ዝሓብኣን ብረት ወሲዶመን። መልኣከ ድማ ንባዕሉ ሓደ ጸገም ነይሩዎ። ንነብሱ ከም ተጋዳላይ እምበር ከም መራሒ ኣይጥምታን እዩ ነይሩ።

ኣብ ኮረኮንን ታህዳይን ዝነበሩ ተጋደልቲ "ብረት ከይሓዝና ናብቲ ኣብ መዓስከር ዓብደላ ዝካየድ ውድባዊ ሰሚናር ኣይንኸይድን ኢና" ምባሎም ኣቐዲመ ጠቒሰዮ ኣለኹ። ሽዑ በዓል ዶክተር ሃብተ መጺኦም ንመልኣከ ተኸለ "ንስኻ ኢኻ ተተባብየም ዘሎኻ" ኢሎሞ። ብዙሕ ዘይምርድዳእ ተፈጢሩ። ኣብ ከምዚ ዓይነት ግርጭት ዝተባልሓሉ እዋን፣ መልኣከ ኣብቲ ንሳቶም ዝዓድምዎ ኣኼባ ዘኽይድ ኣይነበሮን። ግን ንሱ ብዙሕ ኣይተገደሰሎምን። ዝኾነ ይኹን ኢሉ ከይዱ። እቲ ፈጻሚ ሽማግለ ብዛዕባ'ዚ ጉዳይ'ዚ ኣብ ክልተ እዩ ተመቒሉ ነይሩ። ገሊኦም እቶም ተጋደልቲ ብረት ክዓጥቁ ኣለዎም ዝብሉ፣ ገሊኦም ብረት ክዓጥቁ የብሎምን ዝብሉ። በዛ ነጥቢ'ዚኣ ድማ እቲ ዝነበረ ግርጭት ዝያዳ ጉሂሩ። ዓብደላ፣ እዛ ኣጋጣሚ እዚኣ ዕልዋ ንምግባር እዩ ተጠቒሙላ። ነቲ ብዓንተቦኡ እውን ብዓይኒ ስግኣት ዝርእዮ ዝነበረ መልኣከ ተኸለ፣ ምስ ሓደ ካልኣዩ ኣብ ሩባ ኮፍ ኢሎም እናዕለሉ ከለው፣ ሰዓብቱ ልኢኹ ተኹሲ ከፊቱሎም። መልኣከ ተሰዊኡ፣ እቲ ምስኡ ዝነበሮ ሰብ ተወጊኡ። ኣብቲ ዝተኸፍተ ተኹሲ፣ ናይ ስዒድ ሳልሕ ኣውቲስታ ዝነበረ እውን ተቐቲሉ። ስዒድ ሳልሕ ኣብቲ ከባቢ እዩ ነይሩ። ንሱ እውን ተማሪኹ፣ ተኣሲሩ። እቲ ስጉምቲ ናይ ፈራሓት እዩ ነይሩ። ተስፋይ ደጊጋን ኣቦ መንበር ጀብሃ ኣሕመድ ናስርን እውን ተኣሲሮም። ቶቲል ኣብቲ ግዜ እቲ ኣብ ከሰላ ስለዝነበረ እምበር ንዕኡ እውን ኣይምገደፉዎን። ኣዜን ያሲን እውን ምስ ቶቲል ኣብ ከሰላ እዩ ነይሩ። ገለ ሰባት ከም በዓል ደንጉስ ኣረይ ኣብ ልዕሊ ቶቲል ዝኾነ ስጉምቲ ከይውሰድ ብምጥንቃቕ፣ ነቲ ኩነታት ቀቢላዊ መልክዕ እኳ ከትሕዝዎ ፈቲኖም እንተነበሩ፣ ንቶቲል እውን ካብ ከሰላ ምስ መጸ ኣይገደፍዎን። ኣሲሮሞ። በዚ ድማ ዳርጋ ኩላ መሪሕነት ጀብሃ ብዓብደላ እድሪስ ተኣሲራ። ብዙሓት ዝተኣስሩ ካልኦት ካድረታት እውን ነይሮም።

5.2 ድሕሪ ዕልዋ

ዓብደላ ወገናዊን ቀንጻሊን ናይ ጀብሃ ታሪኹ፣ ብ25 መጋቢት 1982 ኣብ ራሳይ ዝተባህለ ኣብ ዶብ ሱዳን ዝርከብ ቦታ ብዝፈጸሞ ኩዴታ እዩ ዛዚምዎ። ንመልኣከ ተኸለ ቀንጺሉ ንመብዛሕትኣ ኣባል መሪሕነት ድሕሪ ምእሳሩ ድማ፣ ባዕሉ ኣቦመንበር ኮይኑ። ብድሕሪ'ዚ ሰሚናራት ከምዝካየድ ገይሩ፣ ኣዋጃት ኣውጺኡ። "ጀብሃ ተረጋጊኣ፣ ኣብቲ ቅኑዕን መበቈላውን መስመራ ተመሊሳ ኣላ። ንሕና እቲ መሰረት እዩ ዘገድስና። ጸገም ናይ ጀብሃ ንሳቶም እዮም ነይሮም። ብቐደሙ እውን ቢቢሲ ዝጸውዓቶም (ዓወታት ምስ ተሰምዐ ዝመጹ) እዮም። ሕጂ እውን ድሓን ቢቢሲ ምስ ጸውዓቶም ዝመጹ ካልኦት ክህልው እዮም" ዝብል ጎስጓስ ድማ ከካይድ ጀሚሩ። እዚ ጭርቃን'ዚ ኣብ ጀብሃ

ልሙድ እዩ ዝነበረ። እቲ ሓድሽ ሓይሊ ነቶም ገዳይም "ዘይ ቡን ትሰትዩ እምበር እንታይ ትገብሩ ነይርኩም?" እዩ ዝብሎም ዝነበረ። ንሶም ድማ፣ ነቶም ድሓር ዝመጹ "ቢቢሲ ዝጸውዓቶም" እናበሉ ይጨርቅሎም።

ዓብደላ ዝቕንጸል ቀንጺሉ ዝእሰር ኣሲሩ፣ መሪሕነቱ ንምርጋእ ኣብ ዝጽዕረሉ ዝነበረ፣ ብኣንጻሩ ናይ ተጋደልቲ ተቓውሞ ኣብ ልዕሊ ዓብደላ እናበርትዐ እዩ ከይዱ። ኣብ ኮረኮንን ታህዳይን ዝነበሩ ተጋደልቲ ብምሉኦም ኣንጻር ዓብደላ ደው ኢሎም። ኣብቲ እዋን'ቲ ዶክተር ሃብተ ኣብ ጉጅለ ዓብደላ ምክትል ኣቦመንበር እዩ ነይሩ። ነቶም ተጋደልቲ ንምትህድዳእ ድማ ምስ ስዩምን ካልኦትን ናብ ኮረኮን ተላኢኾም። ንሳቶም ነቲ ተጋዳላይ ብቐሊሉ ዘተሃዳድእዎ እዩ መሲልዎም ነይሩ። ኣብኡ ዝነበረ ስምዒት ግን ካብ ትጽቢቶም ወጻኢ ኮይኑ ጸኒሕዎም። እቶም ተጋደልቲ ምስቲ ዝነበሮም ሕርቃን ዘይቀተልዎም ዕድል እዮም ገይሮም። ካብቲ ተጋዳላይ ሃዲሞም፣ ኣብ መዓስከር ናይ ሱዳን ክሳብ ዝዕቈቡ እዮም ኮይኖም። "ነዚ ሒዝኩም ትመጹና። እዚ ኹሉ ሰብ ቀቢርኩም፣ ቅትለታት ተፈጺሙ፣ ብዙሕ ሰብ ተኣሲሩስ ያኢ፣ ንድሕነት ጀብሃ ክንብል ምስ ዓብደላ ክንቅጽል" ብምባል እቲ ተጋዳላይ ብዙሕ ኣንጸርጺሩ። ዓብደላ ብዓንተቦኡ ብተጋዳላይ ኣዝዩ ጽሉእ ሰብ እዩ። ዶክተር ሃብተ ተቓውሞ ናይቶም ተጋደልቲ ምስ ርኣየ ምሒር ሰንቢዱ። እቶም ተጋደልቲ ንዶክተር ሃብተ፣ ኣንጻር'ቲ ብዓብደላ ዝተኻየደ ኩዴታ ኣዋጅ ከውጽእ ኣገዲዶሞ። "ሕራይ ኢሉ" ኣንጻር ዓብደላ ኣዋጅ ኣውጺኡ፣ ፈሪሙ። ስለዝፈርሐ ግን፣ "በጃኻትኩም ኣነ ካርቱም ከይበጻሕኩ ከይተውጽኡዎ" ኢሉ ለሚንዎም።

ብድሕሪ'ዚ እቲ ሰራዊት ናቱ ኣኼባታት ቀጺሉ፣ ግዝያዊ ሽማግለ መሪጹ። ብኡ ንብኡ ድማ ኣብ መንጎ'ቲ ግዝያዊ ሽማግለ ናይ ሰራዊትን ኣባላት ሰውራዊ ባይቶን ምፍጣጥ ተጀሚሩ። ንሳቶም "ንሕና ሕጋዊ መሪሕነት ኢና" ክብሉ ከለው፣ እቶም ሽማግለ ናይ ሰራዊት ድማ "ከም ሕጋውያን መራሕቲ ኣይንፈልጠኩምን ኢና" ኢሎሞም። የግዳስ ብውዲት ተረፍ መረፍ ኣባላት ሰውራዊ ባይቶ፣ ኣብ መንጎ እታ ናይ ሰራዊት ሽማግለ እውን ምክፍፋል ኣጋጢሙ፣ ኣብ ክልተ ተገሚዓ። ክሳብ ምትኻስ እውን ተበጺሑ። ሱዳናውያን መጺኦም ኣብ መንጎኦም ናይ ጸጥታ ዞባ ብምፍላይ፣ ነተን መዓስከራት ኣብ ክልተ መቒሎመን። እቲ ዝበዝሐ ድሓር ሳግም ዝተባህለ ኣንጻር'ቲ መሪሕነት ጠጠው ክብል ከሎ፣ ገለ ውሑዳት ድማ ምስቲ መሪሕነት ወጊኖም።

ኣብ ውሽጢ ከምዚ ዝኣመሰለ ምዕባለታት ተስፋምህረት ዝሓዞም ውሑዳት ተጋደልቲ ዝርከብዎ ሓደ ንጹል ሓይሊ ነይሩ እዩ። ተስፋምህረት ጀብሃ ንሱዳን ክትኣቱ ኸላ ምስ ውሑዳት ሰዓብቱ ኣብ ጋሽ እዩ ተሪፉ። በዓል ዓብደላ እድሪስ ነዚ ምስርኣዩ ክልተ ጋንታ ዝኸውን ሰራዊት ኣዋጺኦም፣ ንጋሽ ከእትው ፈቲኖም ነይሮም። "ቱምሳሕ ዝመርሖ ናይ ደባይ ኣሃዱታት ክንምስርት ኢና" እዮም ኢሎም። ቱምሳሕ ናብኡ ምስ ከደ ግን፣ በዓል ተስፋምህረት ቀቲሎሞ። ንጠንቂ ናይቲ ቕትለት ብዝምልከት ብልክዕ ዝፈልጦ እኳ እንተዘይብለይ፣ ከም ግምተይ ሕነ ናይ መልኣከ እዩ ዝመስል። ***(ኣብቲ ድሓር ዝቐጸለ ምዕባለታት ተስፋምህረት ምስ በዓል ዓብደላ ርክብ ዘይብሉ፣ ኣብ ከባቢ ጋሽ ከምዞም ናይ ውግእ ጎይቶት (ዎርሎርድ) ኮይኑ በይኑ እዩ ተሪፉ። መርገጺኡ ዝያዳ ናብ ጉጅለ ትያር ዝዛዘወ እዩ ነይሩ። ድሓር ግን ምስ ትያር እውን ተባቲኹ፣ ምስ ሳበ ኮይኑ። ካብ ሳበ ተፈልዩ እውን መሊሱ ምስ ጃስር ኮይኑ። ነዊሕ ጸኒሑ ድማ ምስ ሻዕብያ ርክብ ጀሚሩ። ፈለማ ሻዕብያ ኣይነጸግዎን። ከምዝዝከር ኣብ 2ይ ጉባኤ ህ.ግ. ጉጅለ ጃስር ወኪል ሰዲዶም ነይሮም እዮም። ጸኒሑ ግን ተስፋምህረት መገዱ***

ስለዘይቕንዐ ምስ ሻዕብያ ተገራጭዩ። ስጉምቲ ተወሲዱሉ። መዓስከሩ ተደምሲሱ። ኣብቲ መዓስከር ኣሲሩዎም ዝጸንሐ ናይ እንዳ ትያር ኣባላት ተፈቲሖም። ተሰፋምህረት ከኣ ኣብ ከባቢ ተከዘ ኮይኑ ክቃወም ኣብ ዝፈተነሉ ተቐቲሉ።)

ኣብ 1983 ዓብደላ ነቶም ኣብ መዓስከሩ ኣሲሩዎም ዝነበረ መራሕቲን ካድረታትን ፈቲሕዎም። ኣብቲ እዋን'ቲ ሳግም ምስ ሻዕብያ ርክብ ጀሚሮም ነይሮም። ኣባላት ቲያር ድማ ካብ ማእሰርቲ ዓብደላ ምስ ተፈትሑ ብቕጥታ ምስ ሳበ ተጸጊዖም። ቲያር፣ "ንሕና ገስገስቲ ሓይልታት ስለዝኾንና፣ የማናውያን በዓል ዓብደላ የጥቅዑና ስለዘለው፣ ገለ ኣድሓርሓርቲ ሃገራት ዓረብ እውን ኣንጻርና ደው ስለዝበላ፣ ምስ ሳበ ተጸጊዕና ክንጸንሕ መሪጽና" ኢሎም እዮም ኣዊጆም። ድሕሪ ገለ እዋን፣ ሳበ ምስኡ ዝተርፉ ኣትሪፉ፣ ዝእሰር ምስ ኣሰረሎም ካብኡ ወጺኦም። በዚ ተስፋ ቈሪጾም ድማ፣ ክሳብ ኣብ እግሪ ጸላኢ ምስጋድ በጺሖም። ምስ ደርግ ኣብ ከሰላ ርክባት ጀሚሮም። መንግስቲ ሱዳን ከኣ ምናልባት ነዚ ዝፈለጠ ይመስል፣ ካብ ሳበ ድሕሪ ምፍላዮም ኣሲርዎም ነይሩ እዩ። ኣብ መወዳእታ ከኣ ካብታ ሃገር ጠሪዝዎም።

ኣብዚ ናይ ዕግርግርን ሕንፍሽፍን መስርሕ'ዚ ብዙሓት ሓለፍቲን ካድረታትን ጀብሃ ተቐቲሎም እዮም። መልኣከ፣ ስዒድ ሳልሕ፣ ወልደዳዊት፣ ሓንገላ፣ ዓብደላ ጸጋይ፣ ወዲ ሓሰብን ካልኦትን። ዝበዝሕ ካብዚ ቅትለታት'ዚ ናይ ዓብደላ ስጉምቲ እዩ ነይሩ። ገሊኡ ድማ ብኻልኦት ዝተፈጸመ ክኸውን ይኽእል።

5.3 ዝባኑ ዝቐልዐ ተንበርካኺነት

(ኣብ ሓምሻይ ክፋል ይቕጽል)